

U D S K R I F T

af

OVERFREDNINGSNÆVNETS KENDELSESPROTOKOL

År 1962, den 16. november, afsagde overfredningsnævnet på grundlag af mundtlig og skriftlig votering følgende

k e n d e l s e

i sagen nr. 1452/61 vedrørende fredning af matr. nr. 369 c, 369 d og 369 e, af Allinge-Sandvig købstads markjorder, der tilsammen udgør klippepartiet "Langebjerg".

I den af fredningsnævnet for Bornholms amtsrådsreds den 3. februar 1961 afsagte kendelse hedder det:

"I 1937 henledte Danmarks Naturfredningsforenings Bornholmskomité naturfredningsnævnets opmærksomhed på det ønskelige i at få fredet klippepartiet "Langebjerg" ved Sandvig. Naturfredningsnævnet tog sagen til behandling; men da det viste sig, at det ene af de matr. nr.e, sagen angik - matr.nr. 369 e, Allinge-Sandvig markjorder, - efter tingbogen havde flere ejere, hvoraf flere var afgået ved døden, og nogle var bosat i Amerika, viste vidtgående undersøgelser sig nødvendige, og sagen var ikke gennemført, da statsministeriets skrivelse af 13. april 1940 medførte, at sagen måtte stilles i bero.

Det var oprindelig nævnets hensigt, at nogle tilgrænsende ejendomme muligt skulle indgå i fredningen; men på et møde den 12. marts 1954 vedtog nævnet at undtage de nord for liggende arealer under fredningen under hensyn til disses store udstrækning.

Efter som tiden var gået, var ejerforholdene til matr. nr. 369 e blevet mere komplicerede, og nævnet har nu vedtaget

at fremme sagen uanset, at det ikke har været muligt at udfinde de faktiske ejere af ejendommen.

Fredningen angår foruden nævnte matr.nr. 369 e Allinge-Sandvig markjord tillige matr.nr. 369 c og d smst. Sidstnævnte ejendom ejes efter tingbogen af avlsbruger Arne Kofoed, Sandvig, medens matr.nr. 369 e efter tingbogen ejes af:

1. Hans Johan Grønbech med 1/15,
2. Johan Peter Grønbech med 1/60,
3. Cathrine Christine Grønbech med 1/60,
4. Marie Elisabeth Grønbech med 1/60,
5. Valdemar Arthur Grønbech med 1/60,
6. Anthon Grønbech med 1/30,
7. Andrea Marie Klo med 1/30,
8. Sanna Elisabeth Grunnet med 1/30,
9. Emilie Johanne Riis med 1/30,
10. Eleonora Grønbech med 1/30,
11. Peter Frits Grønbech med 1/30,
12. Emil Julius Andersen med 1/5,
13. Agnes Kristine Lund med 1/60,
14. Karl Aage Holm med 1/60,
15. Edith Margrethe Holm med 1/60,
16. Edith Holm med 1/60,
17. Ellen Sofie Hansen med 1/5,
18. Johanne Helene Lindhardt's dødsbo med 1/5.

Om disse ejere er oplyst, at Hans Johan Grønbech er afgået ved døden i 1908 og har efterladt sig 7 børn som arvinger, af disse angives 3 at bo i U.S.A., og man har kun kunnet finde frem til en af disse. Af de øvrige 4 er en ubekendt. Med hensyn til de øvrige ejere er det ligeledes tilfældet, at en del er ubekendte.

Panthaverne i matr.nr. 369 c og 369 d Østifternes Kreditforening og Bornholms Spare- og Lånekasse er indvarslet, men har ikke givet møde.

Under disse omstændigheder er indkaldelse til fredningsmødet dels sket i Statstidende og lokale blade og dels

ved breve med afleveringsattest til de ejere, man^{havde}/adresser på.

De arealer, der påtænkes fredet, består af en klippekold beliggende vest for Hammersø og syd for Sandvig by, hvis bebyggelse dog strækker sig ud til "Langebjerg" langs amtsvejen. Fra toppen af "Langebjerg" er der en vidtstrakt udsigt mod vest og nord over hele Hammerknuden, mod syd til Hammershus ruiner og mod nord og øst over Sandvig og Allinge og Østersøen. De samlede arealer er godt 8 ha stort.

Da naturfredningsnævnet finder, at bevarelsen af en udsigt af så stor skønhed er af væsentlig betydning for almenheden, også som turistattraktion, vil fredningssagen være at fremme og de nævnte arealer at frede således.

Der må ikke opføres bygninger eller skure af nogen art, transformatorårne eller mæster eller andre skæmmende indretninger. Der må ikke brydes sten eller foretages beplantning, og arealet skal i det hele henligge i sin nuværende tilstand. Ejerne skal dog være berettigede til at foretage træfældning efter eget skøn, ligesom græsning af kreaturer tillades. Offentligheden skal have adgang til at færdes og opholde sig på arealet, men teltslagning og indretning af lejrplads er forbudt.

En af hotelejer Koch, Hotel Hammersø, anbragt fjernsynsantenne skal fjernes fra sit nuværende sted, men må anbringes et andet sted på matr.nr. 369 e, efter anvisning fra nævnet.

Der er af ejeren af matr.nr. 369 c og d, Arne Kofoed, nedlagt påstand om erstatning for fredningen. Det samme har de mødte anpartshavere i matr.nr. 369 e gjort.

Nævnet finder, at erstatningen til Arne Kofoed under hensyn til arealets beskaffenhed og den ringe mulighed for at udnytte arealet, der er til stede, bør ansættes til 600 kr., og at erstatningen til ejerne af matr.nr. 369 e ligeledes bør sættes til 600 kr.

Erstatningerne udredes med halvdelen af statskassen og halvdelen af Allinge-Sandvig kommune."

Konklusionen er sålydende:

"Matr.nr. 369 c, 369 d og 369 e Allinge-Sandvig mark-

jorder bør fredes som ovenfor bestemt og med de foran anførte erstatninger."

Kendelsen er indanket for overfredningsnævnet af landsretssagfører C. A. Arnoldus for ejeren af matr. nr. 369 c og d, avlsbruger A. Kofoed, og for en række af anpartshavere i matr. nr. 369 e.

Overfredningsnævnet har den 20. oktober 1961 besigtiget de pågældende arealer og forhandlet med de fremmødte lodsejere og disses repræsentant, landsretssagfører C. A. Arnoldus, samt med repræsentanter for kommunen og andre i sagen interesserede.

Landsretssagfører C. A. Arnoldus nedlagde herunder påstand om forhøjelse af fredningserstatningerne til 5.000 kr. for så vidt angår matr. nr. 369 e og 15.000 kr. for så vidt angår matr. nr. 369 c og 369 d under forudsætning af, at fredningsnævnets kendelse stadfæstes.

Under sagen er det oplyst, at alle til de fredede arealer førende veje er private. Overfredningsnævnet kan tiltræde den af fredningsnævnet foretagne fredning, men lægger stor vægt på, at der er offentlig adgang til arealerne ad i det mindste een vej. Kommunen har i den anledning lovet at yde bistand til fremskaffelse af en sådan adgangsret til vejen forbi kommunens vandværk på østsiden af "Langebjerg", hvoraf i forvejen en del er offentlig.

Da grundejernes adgang til at udnytte det offentligt tilgængelige areal til græsning af kreaturer vil føre til op-sætning af hegn, har overfredningsnævnet bestemt, at der ved fredningsnævnets foranstaltning kan etableres bekvem adgang, eventuelt ved stente, til det indhegnede i tilslutning til de trådte stier.

Der gives endvidere fredningsnævnet ret til uden udgift for ejerne at lade fjerne selvsåede træer, der hindrer

udsigten fra det fredede.

På grund af de foreliggende vanskeligheder med hensyn til klarlæggelse af ejerforholdene vedrørende matr.nr. 369 e har det ikke været muligt at fastsætte erstatningerne ved mindelig overenskomst, og man har derfor i henhold til naturfredningslovens § 20 anmodet taksationskommissionen om at fastsætte fredningserstatningerne. Ved sagens fremsendelse til taksationskommissionen har man henledt opmærksomheden på, at hele matr.nr. 369 e og dele af matr.nr. 369 c og 369 d ligger indenfor 300 m fra skov, jfr. naturfredningslovens § 25, stk.2. Man har dog samtidig udtalt, at en eventuel bebyggelse af den mod skoven vendende del af arealerne formentlig ville kunne opnå fredningsnævnets godkendelse.

Ved en den 15. december 1961 afholdt forretning har taksationskommissionen fastsat følgende erstatninger:

Matr.nr. 369 <u>c</u> og 369 <u>d</u>	6.000 kr.
og matr.nr. 369 <u>e</u>	2.000 " .

Da overfredningsnævnet iøvrigt kan tiltræde det i kendelsen anførte, vil denne være at stadfæste med de af det foranstående følgende ændringer. Et kort nr. BO. 102, visende grænserne for det fredede areal er vedhæftet nærværende kendelse.

T h i b e s t e m m e s :

Den af fredningsnævnet for Bornholms amtsrådsreds den 3. februar 1961 afsagte kendelse vedrørende fredning af matr.nr. 369 c, 369 d og 369 e af Allinge-Sandvig købstads markjorder ("Langebjerger") stadfæstes med de af det foranstående følgende ændringer.

I erstatning udbetales til ejeren af matr.nr. 369 c og 369 d, avlsbruger Arne Kofoed, 6.000 kr. og til ejerne af matr.nr. 369 e 2.000 kr., alt med renter 5% p.a. fra den 3. februar 1961 at regne, indtil betaling sker.

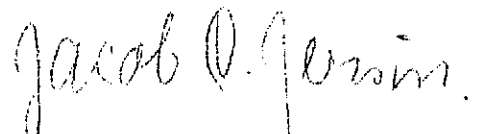
Erstatningen for matr.nr. 369 e vil være at fordele til de i tingbogen nævnte anparthavere eller disses arvinger

samt andre, der har dokumenteret eller sandsynliggjort at have ejendomsret til anparter af nævnte parcel. jfr. vedhæftede liste. Erstatningsbeløb til de i listen nævnte anparthavere, hvis opholdssted er ukendt, eller til anparthavere, der er døde uden, at man har kendskab til eventuelle arvinger eller andre berettigede, vil være at deponere i henhold til deponeringslovens bestemmelser.

Hedvig Petrea Gliemann, der, som arving efter Hans Johan Grønbech, er anparthaver med 1/105, har ved skrivelse af 25. januar 1961 givet afkald på erstatning for fredningen.

Erstatningsudgiften udredes med 3/4 af statskassen og 1/4 af Allinge-Sandvig kommune.

Udskriftens rigtighed
bekræftes.

Jacob C. Jersin

	Andel	Bemærkninger
1) Fru Møthea Grønbech, 35, Kenzel Ave, Nutley, New Jersey, U.S.A.	1/105	Har givet fuldmagt til Dolly E. Erhardt, 34, Kenzel Ave, New Jersey, U.S.A.
2) Fru Erna Grønbech, Maltevang 17, Hillerød	1/105	
3) Karl Herman Grønbech, 187, Hayward Place, Wallington, New Jersey, U.S.A.	1/105	
4) Harry Grønbech, Mårsø st.	1/105	
5) Ingeborg Grønbech, 187, Hayward Place, Wallington, New Jersey, U.S.A.	1/105	
6) J. Abildgaard, Sandvig	1/30	
7) Pensionatsejer Emil Julius Andersen, Sandvig	1/5	
8) Fru Agnes Kristine Lund, Løsebækgade 4, Allinge	1/60	
9) Maskintilsynsmand Karl Aage Holm, Allinge	1/60	
10) Fru Edith Margrethe Holm, Kirkestræde 1, Allinge	1/30	
11) Fru Ellen Sofie Hansen, Turøvej 2, Kbhvn. F.	1/5	
12) Revisor Torben Lindhardt, Nørregårdsvej 96, Vanløse	1/5	
13) Dansk Blindesamfund, Randersgade 68, København Ø	1/60	Er succederet i rettigheder og forpligtelser efter "Danmarks Blinde".

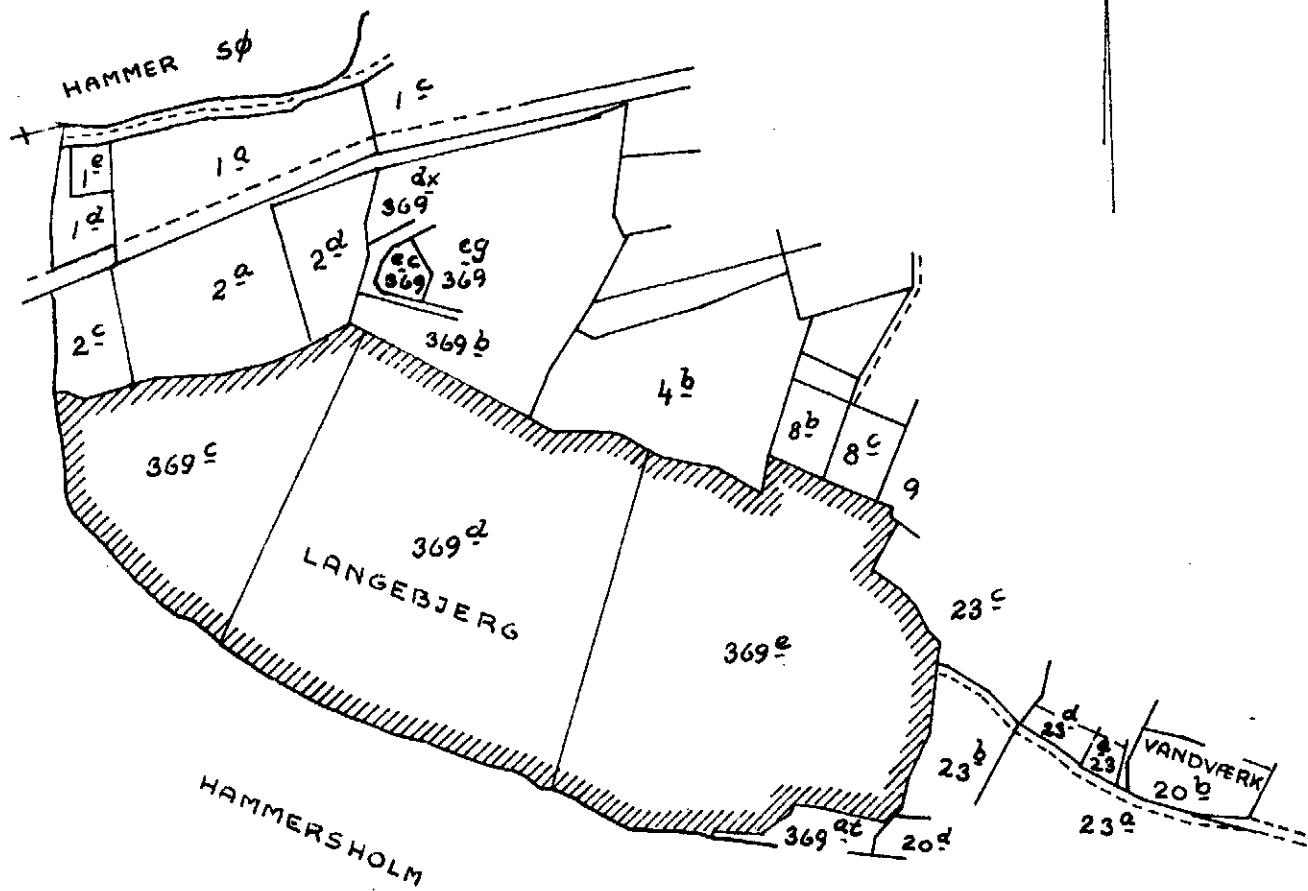
14) Fr. Hedwig Petrea Gliemann

1/105

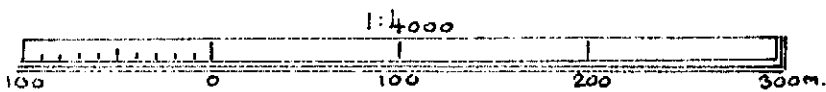
Har givet afkald på erstatning.

For følgende, der formentlig ikke kan opspores, må erstatningerne deponeres:

- 1) Margrethe Juliane Pedersen 1/105
- 2) Cathrine Christine Grønbech 1/60
- 3) Marie Elisabeth Grønbech 1/60
- 4) Valdemar Arthur Grønbech 1/60
- 5) Andrea Marie Klo 1/30
- 6) Sanne Elisabeth Grønnet 1/30
- 7) Emilie Johanne Riis 1/30
- 8) Eleonora Grønbech 1/30
- 9) Endvidere må erstatningerne til rektor Fritz Grønbechs arvinger deponeres, idet arveforholdene ikke er klarlagt. 1/30.

////// GRÆNSE FOR FREDET AREAL.

Naturfredningskonsulentens kontor København d. 9-11-62
By: ALLINGE-SANDVIG Sogn: KØBSTADS MARKJORDER
Plan nr. B0-102

U D S K R I F T

a f .

OVERFREDNINGSNÆVNETS KENDELSESPROTOKOL

År 1973, den 11. december, afsagde Overfredningsnævnet følgende

T i l l æ g s k e n d e l s e

til Overfredningsnævnets kendelse af 16.11.1962 i sagen 1452/61 vedrørende fredning af klippepartiet "Langebjerg".

I den af fredningsnævnet for Bornholms amts fredningskreds den 11.12.1972 afsagte kendelse hedder det:

"Den 3. februar 1961 afsagde fredningsnævnet kendelse om fredning af ejendommen matr. nr. 369 c og 369 e Allinge-Sandvig markjorder, der tilsammen udgør klippepartiet Langebjerg. Kendelsen stadfæstedes med nærmere angivne ændringer af Overfredningsnævnet den 16. november 1962.

Ved fredningskendelserne fastsattes følgende fredningsbestemmelser: "Der må ikke opføres bygninger eller skure af nogen art, transformatorårne eller master eller andre skæmmende indretninger. Der må ikke brydes sten eller foretages beplantning, og arealet skal i det hele henligge i sin nuværende tilstand. Ejerne skal dog være berettigede til at foretage træfældning efter eget skøn, ligesom græsning af kreaturer tillades. Offentligheden skal have adgang til at færdes og opholde sig på arealet, men teltslagning og indretning af lejrplads er forbudt.

En af hotelejer Koch, Hotel Hammersø, anbragt fjernsynsantenne skal fjernes fra sit nuværende sted, men må anbringes et andet sted på matr. nr. 369 e, efter anvisning fra nævnet."

Endvidere bestemmes det, at der ved fredningsnævnets foranstaltning kan etableres bekvem adgang, eventuelt ved stente, til det indhegnede i tilslutning til de trådte stier. Samtidig blev der givet fredningsnævnet ret til uden ugift for ejerne at lade fjerne selvsåede træer, der hindrer udsigten fra det fredede.

I henhold til sidstnævnte bestemmelse meddelte fredningsnævnet ved skrivelse af 13. september 1971 fredningsplanudvalget tilladelse til på det fredede område at lade fjerne selvsåede træer, der hindrer udsigten fra det fredede, samt til overhovedet med respekt for ejernes rettigheder ifølge fredningsordningen at føre det fredede areal tilbage til tilstanden den 15. november 1962, herunder at retablere lyngflader og fjerne affald.

Under det i henhold hertil foretagne rydnings- og retableeringsarbejde, blev fredningsplanudvalget opmærksom på, at en beboelsesvogn var placeret på den fredede ejendom matr. nr. 369 c, Allinge-Sandvig markjorder. Fredningsplanudvalget har herefter ved skrivelse af 29. maj 1972 rejst nærværende fredningssag med påstand om fjernelse af vognen, idet de tidligere fastsatte fredningsbestemmelser for ejendommen intet indeholder om den pågældende beboelsesvogn.

Det er for nævnet oplyst, at den omhandlede beboelsesvogn blev opstillet på ejendommen for ca. 50 år siden af civilingeniør Vilhelm Kofoed med tilladelse fra den daværende ejer af ejendommen, Peter Kofoed, der var Vilhelm Kofoeds broder. Efter Peter Kofoeds død overtog hans søn Arne Kofoed, ejendommen, og vognen blev med ejerens indforståelse stående på ejendommen. Ejendomsretten til vognen er af Vilhelm Kofoed overdraget til dennes søncivilingeniør H. Saxtorp Kofoed ved skrivelse af 23. februar 1972, der er fremlagt i fotokopi under sagen. Det er yderligere oplyst, at der på

grund af det nære familieforhold mellem parterne aldrig har været betalt leje.

Under nævnets besigtigelse af ejendommen den 20. oktober 1972 konstateredes, at vognen er placeret umiddelbart inden for stengærdet på den del af ejendommen, der grænser op til Langebjergvejen. Vognen, der er opstillet på 4 hjul, fremtræder som et arbejdsstur, er 4-5 meter lang og et par meter bred. Den er ikke forsynet med vandtilførsel og har ikke afløb. Fra Langebjerg er vognen umiddelbart iøjnefaldende, hvorimod den ikke er synlig fra selve Langebjergs top.

Fredningsplanudvalget, hvis påstand er tiltrådt af amtsrådet og Danmarks Naturfredningsforening, har til støtte for fredningspåstanden anført, at vognens fjernelse er et naturligt led i varetagelsen af de hensyn, der ligger bag den tidligere gennemførte fredning af ejendommen, idet vognen i meget betydelig grad - særligt efter den med fredningsnævnets tilladelse gennemførte trærydning på området - skæmmer det fredede areal og udsigten herfra over mod Hammerknuden.

Civilingeniør H. Saxtorph Kofoed har som ejer af vognen og med tiltræden af avlsbruger Arne Kofoed som ejer af ejendommen matr. nr. 369 c Allinge-Sandvig markjorder protesteret mod den nedlagte fredningspåstand og har herved anført, at vognens meget iøjnefaldende placering i terrænet skyldes den ved fredningsplanudvalgets foranstaltning foretagne rydning på arealet, hvilken rydning har været ulovlig og uafhængigt af vognens fjernelse må medføre erstatningspligt for fredningsplanudvalget, da den har været videregående end hjemlet ved de for ejendommen fastsatte fredningsbestemmelser og ikke er sket med tilladelse fra ejendommens ejer.

For det tilfælde, at fredningspåstanden skulle blive taget til følge, har civilingeniør H. Saxtorph Kofoed påstået sig tilkendt 10.000,- kr. i erstatning for vognen, samt i erstatning for indskrænkning af arealets anvendelse 100.000,- kr. til fordeling mellem ham som bruger og avlsrunder Arne Kofoed som ejer af arealet.

Indledningsvis bemærkes, at fredningsnævnet ikke ser sig i stand til at tage stilling til den under besigtigelsesmødet ved fremlagt skrivelse af 19. oktober 1972 fremførte påstand om, at den ved fredningsplanudvalgets foranstaltning gennemførte trærydning på ejendommen er ulovlig og til de i forbindelse hermed fremsatte krav, idet spørgsmålet om lovligheden af den på ejendommen foretagne trærydning, der af fredningsplanudvalget angives at være sket med samtykke fra ejendommens ejer, henhører under domstolens afgørelse.

Yderligere bemærkes, at bedømmelsen af den i nærværende sag nedlagte fredningspåstand, uanset lovligheden af den stedfundne trærydning på ejendommen, findes at måtte ske på grundlag af forholdene, således som de fremtræder i dag.

Da fredningsnævnet herefter kan tiltræde, at den omhandlede beboelsesvogn med sin meget iøjnefaldende placering i betydelig grad skæmmer den fredede ejendom, og i nogen grad også udsigten fra ejendommen, der iøvrigt fremtræder som et område af stor landskabelig skønhed, vil den nedlagte fredningspåstand være at tage til følge jfr. herved naturfredningslovens § 20 i.f.

Som følge heraf vil den civilingeniør H. Saxtorph Kofoed tilhørende beboelsesvogn være at fjerne på ejendommen matr. nr. 369 c Allinge-Sandvig markjorder inden 3 måneder fra denne kendelses dato. Bortfjernelsen sker ved ejeren, civilingeniør H. Saxtorph Kofoeds foranstaltning.

Enighed mellem parterne om erstatningens størrelse har ikke

kunnet opnås.

Fredningsnævnet har herefter tillagt civilingeniør H. Saxtorph Kofoed følgende erstatning:

For tabet af den faktiske udsigt til over en årrække at kunne opretholde beboelsesvognens placering på ejendommen matr. nr. 369 c Allinge-Sandvig markjorder 5.000,- kr.

ved hvilket beløbs skønsmæssige ansættelse der er taget hensyn til ubestemtheden af den periode i hvilken vognens placering på ejendommen ville kunne opretholdes, samt til at der ved de gældende fredningsbestemmelser er tillagt offentligheden fri adgang til ejendommen.

Til dækning af udgifterne ved flytning af vognen, der under besigtigelsesmødet af civilingeniør H. Saxtorph Kofoed oplystes at kunne borttransporteres uden nævneværdig skade. 1.000,- kr.

Ialt: 6.000,- kr.
=====

der udbetales, når vognen er bortfjernet, og udredes med $\frac{3}{4}$ af statskassen og med $\frac{1}{4}$ af amtsfonden for Bornholms amt.
nævnet

Fredningsnævnet finder ikke, at der bør tillægges avlsbruger Arne Kofoed erstatning, idet den ved nærværende kendelse truffne bestemmelse ikke ses at påføre ham formuetab."

K o n k l u s i o n e n e r s å l y d e n d e :

Den civilingeniør H. Saxtorph Kofoed tilhørende beboelsesvogn, der er opstillet på ejendommen matr. nr. 369 c Allinge-Sandvig markjorder bør fjernes ved ejerens foranstaltning inden 3 måneder fra denne kendelses afsigelse.

Der tillægges civilingeniør H. Saxtorph Kofoed kr. 6.000,- i erstatning. Erstatningsbeløbet forfalder til udbetaling den dato vognen oplyses at være bortfjernet og forrentes fra samme dato med 8% p.a. til betaling sker.

Erstatningsudgiften udredes med $\frac{3}{4}$ af statskassen og $\frac{1}{4}$ af amtsfonden for Bornholms amt.

Kendelsen er indbragt for Overfredningsnævnet af avlsbruger Arne Kofoed og civilingeniør H. Saxtorph Kofoed med påstand på vognens bibeholdelse eller erstatning, henholdsvis større erstatning.

Overfredningsnævnet har den 30.10.1973 afholdt besigtigelse med deltagelse af sagens parter og de interesserede myndigheder.

Overfredningsnævnet finder, henset til den lange tid, beboelsesvognen har stået på arealet, samt til at der ikke ved fredningen i 1961/62 tages skridt til vognens fjernelse, at vognen kan forblive på det sted, den er opstillet, så længe civilingeniør H. Saxtorph Kofoed eller hans ægtefælle er ejer og bruger af vognen. Der skal opretholdes beplantning om vognen, og såfremt den går til grunde, må en anden ikke opstilles. Der tilkommer herefter ikke civilingeniør Kofoed nogen erstatning.

Overfor avlsbruger Arne Kofoed udtalte Overfredningsnævnet, at der efter nævnets opfattelse ej heller tilkom ham nogen erstatning, når fredningsnævnets kendelse af 11.12.1972 ændres som anført, men man bad ham meddele Overfredningsnævnet sin stilling, således at sagen i givet fald kunne blive forelagt den i naturfredningsloven omhandlede taksationskommission. Avlsbruger Kofoed har herefter meddelt, at han accepterer Overfredningsnævnets afgørelse.

T h i b e s t e m m e s:

Der haves fra fredningsmyndighedernes side intet at erindre imod, at den på Langebjerg opstillede, civilingeniør H. Saxtorph

Kofoed tilhørende beboelsesvogn forbliver, hvor den nu er opstillet, sålænge civilingeniør Kofoed eller hans ægtefælle er ejer og bruger af vognen, når der opretholdes beplantning omkring denne. Såfremt vognen går til grunde, må en ny ikke opstilles.

Udskriftens rigtighed

bekræftes

J. Garde

jg/sm.